

KÜLÖNFÉLEK

TISZTELGÉS BEÓTHY LÁSZLÓ KERESKEDELEMÜGYI MINISZTERNÉL. Az Orsz. M. Iparművészeti Társulat választmányának Ágotai Lajos, Nádler Róbert, Róth Miksa és Györgyi Kálmán igazgatóból álló küldöttsége, Alpár Ignác alelnök vezetésével, november hó 11-én tisztelgett az új kereskedelemügyi miniszternél, ki a Társulat törekvései iránt való meleg rokonérzéséről biztosította a küldöttséget. A miniszter egyben megígérte, hogy az iparművészet körébe tartozó kérdésekben mindig kéri a Társulat véleményét, továbbá hogy hathatósan támogatni fogja a Társulat önzetlen és közhasznú munkásságát.

A KIRAKATVERSENY EPILÓGUSA. Nagy neki-készüléssel zajlott le az idei kirakatverseny is, de még mindig nem hozta meg azokat az eredményeket, amelyek után a hozzáértők vágyakoznak. A versenyző kirakatok között bizonyára akadnak nem egy ügyes és artistikus érzéssel megtervezett alkotás, de a versenyzők jó része megint csak arról tett bizonyosságot, hogy a külföldön látható sok jó példa ellenére még nincs tisztában a kirakatok esztétikájának elemi követelményeivel. Szörmebarlangok, kolbászból felépített gyárak és nyakkendőket okádó szökőkutak ékeskedtek a körutak egyes üvegablakai mögött, amelyek előtt talán bámuló szemmel állott meg az utca nagy tömege, de bosszankodva haladtak tovább mindazok, akik tisztában vannak a kirakatrendezés artistikus, de józan elveivel. S éppen ilyen bosszantó a kirakatokban egymás helyén-hátán felhalmozott oda nem való és az üzlet jellegével semmiféle vonatkozásban nem álló sok lím-lom, amelynek nyilván díszítés a célja s a művészi szempontok teljes meg nem értése az oka. Bizonyára örvendetes dolog, ha a kirakat művészi, de a művészet nem abból áll, hogy kitémőlt pávak terjeszkednek a kirakatban és összedrótozott csipkékből készült pálmafákat raknak vázákba. A művészet dolgát itt egyenesen és kizárólag a célszerűség és a rendelkezéshez való alkalmazkodás diktálja s a különös szempontok sokkal fontosabbak még a színre és formára vonatkozó általánosaknál is. A kirakatverseny mottója azt hirdette, hogy a kirakat az üzlet szeme, de a versenyző kirakatok egy része bizony csak afféle üveg-szem volt, amelyet a bűvész használat után selyempapírba csavar, hogy eltegye a mellényzsebébe — a legközelebbi kirakatversenyig.

KEGYELET ÉS ÍZLÉSTELENSÉG. Ha a kegyelet a lélek sokat emlegetett virága, úgy az ízléstelenség mindenestre a gyom, amely felnövekedvén megöli a virágokat és elrutítja a lélek arculatját. Az emberek azonban igen rossz munkások és hagyják felnövekedni a gyomot egészen addig, amíg az ízléstelenség teljesen beburjánozza a lelket és nincs többé kút

belőle. Így hullanak, hervadnak, fogynak lassankint a lélek virágai s nem marad belőlük egyéb, mint a drót-abroncs, amelyre ezek a szerény, vérszegény virágok kínzó szorossággal fel voltak vasalva. Halottak napja elmúlt és a temetőben most sok ilyen abroncs maradt és sok vászonzól imitált pálma, sok csináltvirág, sok üvegrózsa és gyöngyfüzér jeléül annak, hogy a gyomok még mindig tisztos épségben tenyésznek síron és lelkekben egyaránt. És nem is tudjuk, mikor lesz már vesztük. Mert mi is, mások is, akik kötelességüknek tartották az emberi lelkek gyomlálását, sokszor felszólaltunk már a halottak iránti kegyelet formájának felháborító ízléstelensége miatt és egészen hiába, az ízléstelenség éppen úgy karöltve jár a kegyelettel, mint azelőtt. Az emberek még mindig azt hiszik, hogy a vászonzól és üvegből készült koszorú a szépség teteje és hogy irtó nagy pálmák közepén halódó szerény kis szegfűvecskék igen apart látványt nyújtanak. És nem veszik észre, hogy a legnagyobb kegyeletlenséget követik el a halottaikkal szemben ugyanakkor, amikor felette kegyeletesek akarnak lenni és ugyanezen célból tetemes pénzkidadásokba bocsátkoznak. Mi azonban a koszorú és a sírokra tett virág, ha nem az élőknek, a létezőknek a halottak, a már régen elmúltak iránt táplált szerető és kegyeletes érzelmeinek szimbóluma? Igen, de ha az érzés is olyan, amilyen a szimbóluma, bizony szépen vagyunk. Mert vajjon miéle érzéseket szimbólizál a csinált virág és az arannyal befuttatott préselt pálma? Nyilván azt hirdeti, hogy éppen olyan igaz a halottak iránt táplált kegyelet és emlékezés, mint amilyen igaz, hogy ez a rózsza: rózsza és ez a pálma: pálma. Az érzések csak úgy papírmaséból és vászonzól vannak, mint azoknak látható jelei; kasírozott szimbólum csak kasírozott érzéseket szimbólizálhat. Így nyilván örökké hazugságot hirdetnek az emberek koszorúit, mert hazug minden, ami másnak akar látszani, mint ami, hazugság minden, ami dróton van és vászonzól készült, hazugság minden virág, amely megtagadja a maga külső formájában a művészetet, az egyedüli megnyilatkozást, amely emberi érzelmek interpretálására képes.

HIRSCHLER MÓR Berlinben élő hazánkfia újabb munkáiból mutatunk be több szemelvényt e füzetünkben. Hirschler 1896 óta külföldön tartózkodik, ahol nagyon megbecsülik tervezői talentumát. Ezidő-szerint a berlini Flatow és Priemer lakásberendező-vállalat tervező építész s vezetése mellett számos fiatal iparművészünk működött, kik jeles tanítómesterüket tisztelik Hirschler Mórban.

A FRANCIA IPARMŰVÉSZET VÁLSÁGA. Legutóbbi számunkban megemlékeztünk arról a nemzetközi iparművészeti kiállításról, amelyet Franciaország Párisban 1915-ben rendezni akar s különösen kiemeltük a kiállítás tervezetének azt a alapelvét, amely szerint a kiállításból ki lenne zárva minden történelmi stílusban megcsinált, mult hagyományokon megtervezett alkotás s ez tisztán az egészen modern, új stílust, új formanyelvét hirdető alkotásoknak adna helyet. Fejcsóválva fogadtuk a tervezetnek ezt a kíván-ságát, mert ismertük a francia iparművészet mai állapotát s tudtuk, hogy az annyira egybe van forrva

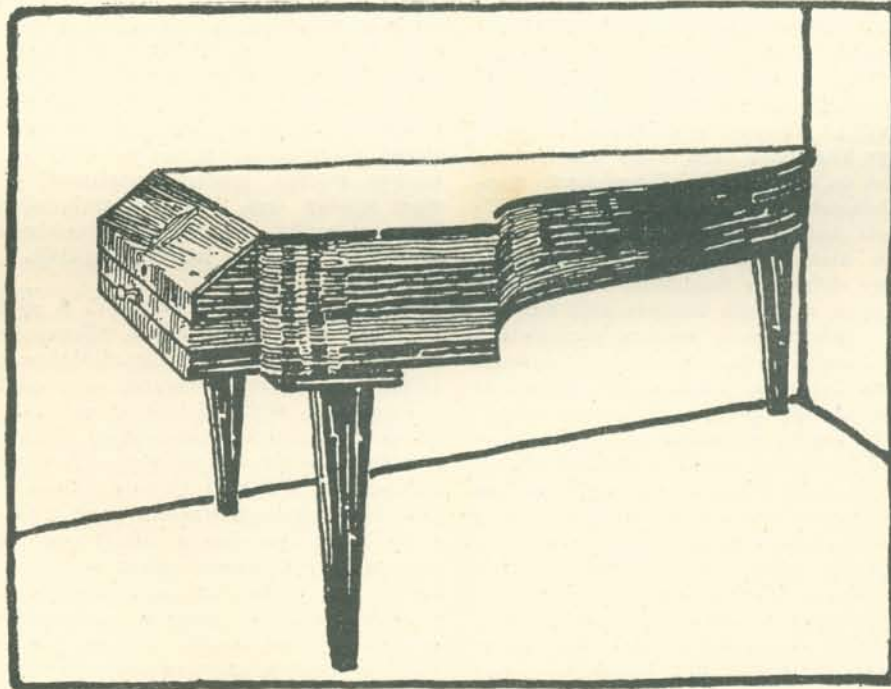
a történelmi hagyományokkal, hogy az előkészületek engedett két-három esztendő alatt nem igen lesz képes magának új formanyelvet teremteni. Különösen azért nem, mert azok mellett, akik elavultnak hirdetik a francia iparművészet mai állapotát és sürgetik annak modern szellemben való megváltozását, még mindig többségben, sőt erős többségben van az a párt, amely beleszédülve a francia iparművészet ragyogó múltjába féltő gonddal őrködik annak sértetlensége felett. És ez a múlt nemcsak a hajdani nagyság morális és lelki súfáyával nehezedik reá a mostani Franciaországra, nemcsak a nagyszerű hagyományok nevében követel magának tiszteletet, hanem hatalmas erővel belejátszik a jelenkori francia iparművészet sorsának alakulásába is; ez a múlt annyira él még a jelenben is, hogy csak a legnagyobb erőfeszítés, sőt a legnagyobb lemondás árán lehetne annak véget vetni. A francia iparművészet történelmi jellege ugyanis nemcsak a francia ízlés és hajlandóság szükségleteit elégíti ki már manapság is, hanem egy olyan hatalmas gazdasági tőkét képvisel, amelynek elejtése végtelen nagy áldozatot követelne a francia ipartól, sőt egy bizonyos mértékben tönkretenné azt. Ez a körülmény abban találja magyarázatát, hogy a francia ízlés a maga hajdani vezető nagyságával olyan piacot teremtett magának, amely milliókat és milliókat jelent évenként a francia tőke számára. Nagyon jól tudjuk, hogy az egész XVIII. század folyamán, sőt a XIX. század első felében is a francia ízlés egyeduralgó volt a világon s ezt a hatalmi pozíciót éppen a maga szorosan megkötött történelmi jellegű stílusával érte el, amelyekben a dísz és pompa iránti tagadhatatlanul finom érzék egyesült a technikai kivitel csodálatraméltó tökéletességével. Ízlés és technika így egyesülve teljesen meghódították a világot és ebből a meghódolásból csak lassankint, nagy küzdelmek árán tudtak kiszabadulni azok a nemzetek is, amelyeknek faji természete alapjában véve ellenkezett a franciával s emezeknek fejlődésére a francia kultúra még sem volt határozott, különösen nem kizárólagos befolyással. Ezeknél a nemzeteknél, így elsősorban Angliában, Hollandiában és Németországban a francia befolyás alóli kiszabadulás után egy egészen más, modern iparművészet fejlődött, amelyeknek jellemvonásait mindnyájan ismerjük s amelynek helyes és követendő voltát mi is állandóan hirdetjük. De ez a modern mozgalom teljesen érintetlenül hagyta ezeket az országokat, amelyek egészen beleestek a francia műveltség uralmi területébe. Ide tartozik Oroszország és különösen Észak- és Dél-Amerika. Ezekben az országokban még mindig egyedül üdvözítő a francia kultúra s ennek a kultúrának éppen az a fajtája, amely a történelmi tradíciók alapján épült fel. Ezek a nemzetek a maguk szűk és nem elég eredeti látóképességével még mindig gyönyörtől ittasultan néznek a Lajosok korának arisztokratikus ragyogására s ezek úgy tudják elképzelni a szépet és művészt, amint azt a francia aulikus művészet olyan impozáns hozzáértéssel megteremtette. Ez a lelkesedés pedig óriási kivitt s ennek következtében hatalmas jövedelemforrást jelent a francia ipar számára, egy olyan jövedelemforrást, amelynek alapja éppen a történelmi stílusokban fekszik s amely bizonyára a minimumra redukálódna, ha a francia

ipar felhagyna ezekkel a csodált és anyagilag is nagy mértékben értékelt stílusokkal. A francia iparnak tehát igen alapos oka van arra, hogy megőrizze a maga történelmi hagyományait s ha talán lelkiismeretlen is az az eljárás, amellyel egy immár csődbejutott művészet hamis ragyogásával vakítja el a kevésbé intellektuel országoknak amúgy is rövidlátó szemét, emberileg nagyon is érthető, mert tulajdonképpen a francia iparművészet egzisztenciájának védelme. S éppen így egzisztenciális szempontokból tiltakozik a francia műipar minden olyan törekvés ellen, amely a történelmi stílus helyébe a modern, egyszerű, célszerűség szempontokon felépülő iparművészetet akarja ültetni s annak így az áhított ragyogás és pompa megszüntetésével megfosztaná attól a nagy jövedelmétől, amelyet éppen ezzel a ragyogással képes a német és angol iparművészetrel szemben a maga részére megkaparítani. Ennek a tiltakozásnak egyébként igen érdekes példája a párisi negyedik „Salon du Mobilier“, amely szembefordulva a modern törekvéseket képviselő öszí szalónnal teljesen a régi tradíciók táplálására és megtartására törekedett. A „Salon du Mobilier“ termeiben teljes épségben és erőben uralkodik a francia reneszánsz és különösen a XVIII. század, a Lajosok korának stílusa és ezeknek a stílusoknak a variálása az egyedüli koncesszió, amelyet a francia iparművészet az idők folyásának tenni hajlandó. Nem kapható ellenben semmiféle olyan változásra, amely az említett szupremácia vagy jobban mondva a kivitteli piac elvesztésével fenyegetné, a Salon d'Automne modern törekvéseivel szemben a kardjára üt és büszkén hirdeti, hogy „a francia báj és ízlés mindig diadalmaszkodni fog minden exotikus otrombaság felett“. Az „exotikus otrombaság“ alatt a modern formanyelv értendő. S ez a makacs, de természetes hajthatatlanság eléggé megmutatja, mennyire távol áll a francia szellem minden modern megértéstől s amennyire nincs remény arra, hogy megszabaduljon azoktól a hagyományoktól, amelyeknek jövedelmező, de fejlődésképtelen nyügében jelenleg szynlődik.

TECHNIKA ÉS MŰVÉSZET. A müncheni elektromos kiállítás, amely a villamosságban a házban, a kisiparban és a mezőgazdaságban való felhasználását volt hivatva bemutatni, nagy csalódást hozott mindazoknak, akik a dolgoknak nemcsak célszerűségét és gyakorlati használhatóságát, hanem artisztikus külsejét tekintetbe szokták venni. A célszerűségnek a művészi külsőhöz való viszonya ebben a tekintetben különösen figyelmet érdemel, mert a panasz, amely a kiállítással szemben a német szakírók írásaiiban felszendül, éppen erre vonatkozik. A müncheni kiállítás anyaga, egyes dicsérendő kivételektől eltekintve, újból bebizonyította, hogy a villamossági vállalatok még mindig nem értették át a modern iparművészet alapvető elveit és szomorú ízléstelenségben tévelyegnek éppen saját jellegük és hivatásuk ellenére. Egészen csodálatos, hogy akkor, amidőn az iparművészet minden apostola a célszerűségben és egyszerűségben rejlő szépséget hirdeti, ezek a gyárak és cégek még mindig letűnt stílusok avult és rossz helyen alkalmazott díszítő-elemeivel igyekeznek gyártmányaiknak tetszetős külsőt adni, holott a legteljesebb megértéssel és

méltányással kellene, hogy fogadják azt az irányt, amely éppen az ő szekerüket tolja, mert a praktikus élethez való ragaszkodásban véli megtalálni az artisztikus szépséget is. A müncheni kiállításon azonban még mindig teljes ízléstelenségükben pöffeszkedtek a sárkányt ábrázoló szivargyújtók, a villamos gombok gyanánt szereplő porcellánfejek és a letűnt korszak hazug ornamentikája, amely válogatás és mérlegelés nélkül szerepelt a kályhák, lábmelegítők vagy teáskannák ékességeként sajnosan jelezve a német cégek indolenciáját. Ez az indolencia teszi, hogy bővebben foglalkozunk ezzel a kérdéssel, mert ez az indolencia nálunk sem hiányzik, sőt teljes pompájában ragyog a műszaki berendezések majdnem valamennyi darabján, nemcsak a világító ipar alkotásain. A vízvezeték, a gázfűtés és a mindenfajta világítótestek szállítói is majdnem semmit sem törődnek gyártmányaik külső formájával, meg vannak a maguk esztendőök óta változatlan sablonjaik, amelyeknek ízléstelenséget ordító ornamentikáját minden habozás és gondolkodás nélkül alkalmazták mindenhol, nem törődve azzal, hogy esetleg tönkreteszik vele az egész lakás karakterét. Nem egy artisztikusan berendezett szobát láttunk már, amelynek minden szépségét megrontotta a központi fűtőkészülék idomtalan szekrénye s mindannyiszor bosszankodunk, valahányszor a villamos csengő

díszkörtéire vagy pedig a csavarokra gondolunk, amelyeknek fehér porcellánján zöld és arany levelek pompáznak az ízléstelenség nagyobb dicsőségére. Bármilyen kicsiségnek látszik is ezeknek a dolgoknak a felemlegetése, szükség van rá, éppen a berendezéseknek sajátos állandóságánál fogva. A lámpák vagy a villamos órák ízléstelensége szintén szembeötlő, de sokkal kisebb baj, mert ezek a dolgok rendszeren az ember tulajdonát képezik s úgy válogathatja ki őket, amint az ízlése parancsolja. De a fűtőkészülék a lakáshoz tartozik s a mai bérlakásrendszer mellett lakóról-lakóra száll s az sem segíthet rajta, aki sajnosan érzi annak esztétikai tökéletlenségét. Az építésszeknek kellene figyelemmel lenniök arra, hogy a lakások műszaki berendezésében ne kapjanak helyet olyan tárgyak, amelyek esetleg állandó inzultus gyanánt fognak hatni a jövődöbéli lakó esztétikai érzésére. S az ő módjukban áll annak a megkövetelése is, hogy az illető cégek és vállalatok gondoskodjanak olyan típusú gyártmányokról, amelyek szigorú célszerűségükkel és artisztikus vagy legalább is semleges formájukkal lehetőleg megfelelnek a modern ember kívánságainak. Addig, amíg ez meg nem történik, bizonyára nehéz, hogy az az ember, aki nem tartozik a boldog háztulajdonosok közé, teljesen otthon érezze magát a saját lakásában.

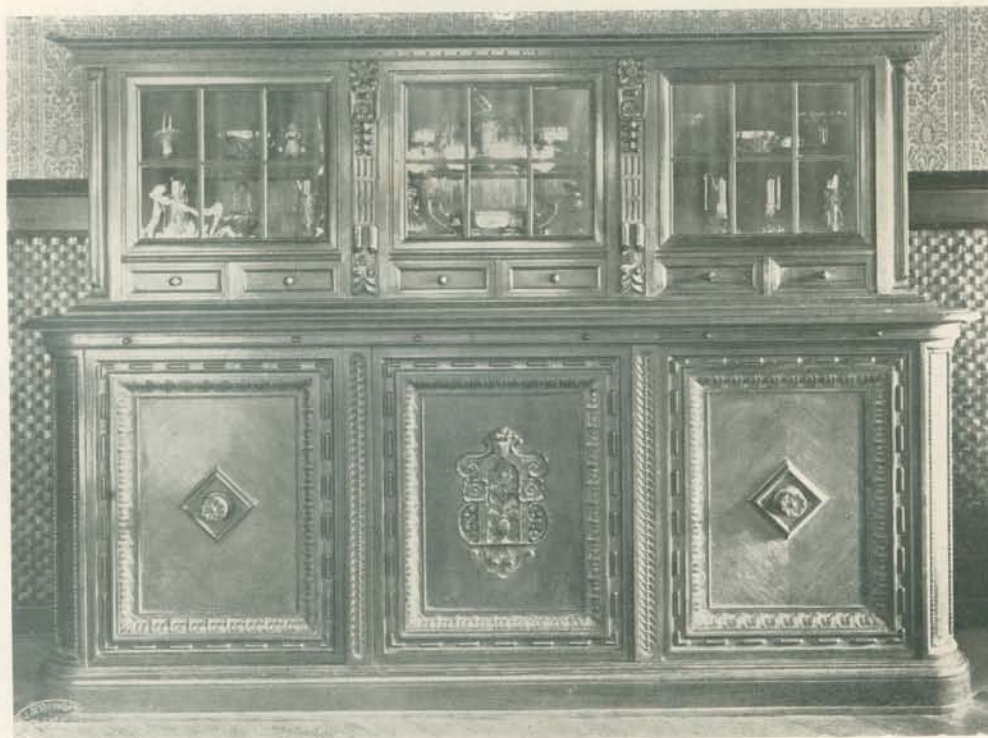

CLAVECIN, 1810.

292.

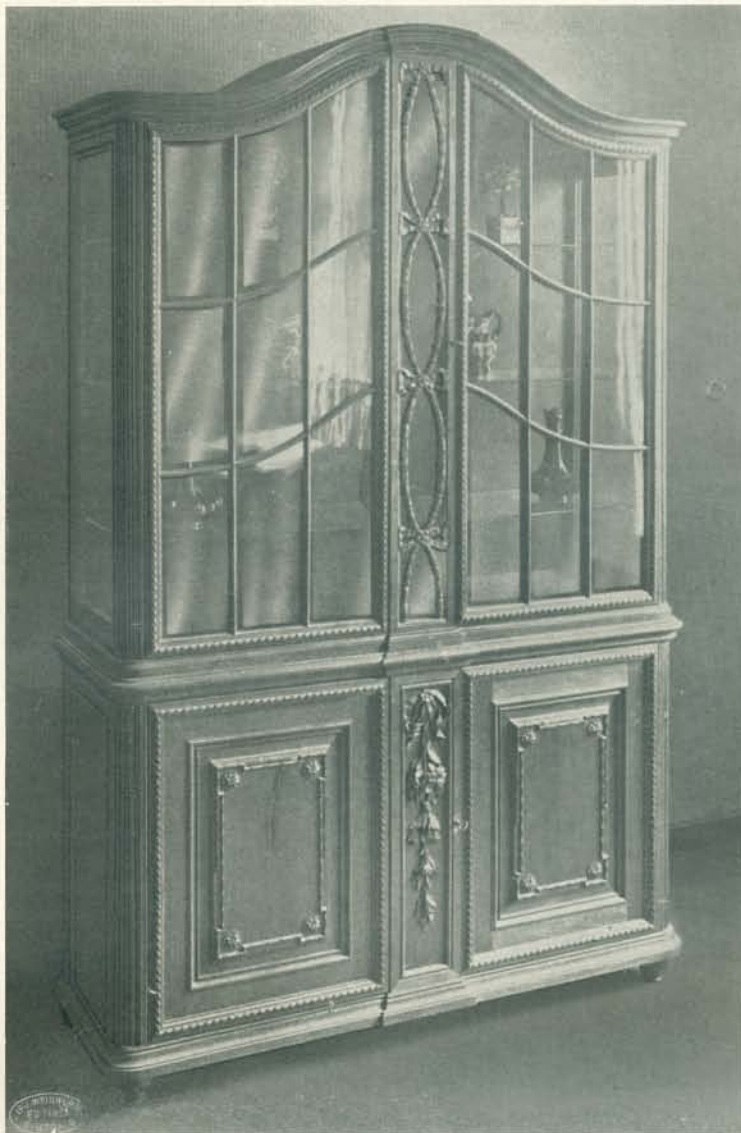
293.

292-293. ÚRI SZOBA-SZEKRÉNYEK.

ARMOIRS DE MONSIEUR.

362

Hirschler
Mór

294.

294. ÜVEGES SZEKRÉNY.

VITRINE.

295.

295. ÜVEGES SZEKRÉNY.

VITRINE.

364
 Újabb
 magyar
 plaketták

296.
 MOIRET ÖDÖN.

297.

298.

299.

297—301. REMÉNYI JÓZSEF.

300.

301.

KIÁLLÍTÁSOK

AZ ORSZ. M. IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT LAKÁSMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSA november hó 23-án nyílik meg a M. kir. Technológiai Múzeumban (József-körút 4.). A kiállításon bemutatásra kerül egy 5-szobás, egy 3-szobás, egy 2-szobás és egy 1-szobás teljesen berendezett lakás. A kiállítás hétköznapokon 9—1-ig, d. u. 3—7-ig, vasárnapokon 9—12-ig tekinthető meg. Belépő díj 30 fillér, hétfőn délután a közönség ingyen tekintheti meg a kiállítást. Az O. M. Iparművészeti Társulat tagjai ezidei tagsági jegyük felmutatása mellett mindig ingyen mehetnek a kiállításba. A lakásberendezéseken kívül karácsonyi ajándékoknak való apróbb tárgyakat állítanak ki, melyek megvásárolhatók és rögtön el is vihetők.

A Társulat a Technológiai Múzeumban rendezett kiállítás mellett fenntartja az Iparművészeti Múzeumban levő bazárját, amely — hétfő és péntek kivételével — délelőtt 9—1-ig nyitva van.

FELHÍVÁS A KISPLASZTIKAI KIÁLLÍTÁSON VALÓ RÉSZVÉTELRE. A Szent György Céh kispasztikai szakosztálya ezennel felhívja hazánk összes szobrászművészeit, hogy az 1911. év január havában Budapesten az Országos Magyar Iparművészeti Múzeumban (Üllői-út 33—37.) rendezendő kispasztikai kiállításon bármely anyagból készült (csak porcellánból, gipszből vagy plasztelínből készült tárgyak vétetnek ki) kispasztikai eredeti műveikkel részt vegyenek (emberi és állati alakokkal).

A tárgyakról tudományos katalógus készül. A Szent György Céh kispasztikai szakosztálya a kiállított tárgyakat a kiállítók által meghatározandó értékben, tüz és betörés ellen biztosítja és azonfelül azok őrzéséről megfelelően gondoskodik.

A kiállított tárgyak eladása esetén a vételár 5%-a közvetítési díj címén a Szent György Céhet illeti meg.

A beküldött művek felvétele fölött szakbeli zsüri határoz. A kiállítás iránt érdeklődők forduljanak Csányi Károlyhoz az Iparművészeti Múzeum igazgatójához, aki szívesen szolgál felvilágosítással.

ORSZÁGOS AMATŐR ÉS NÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS LESZ MISKOLCON 1912. év nyarán. Az amatőr-osztályban fényképek, festmények, iparművészeti tárgyak, női kézimunkák s az amatőr-gyűjtőket érdeklő antik műtárgyak, bútorok, képek, ruhák; a háziipari osztályában a nép által készített ruhák, kézimunkák, dísz tárgyak lesznek kiállítva. Az etnográfiai osztály pedig festői csoportokat diorámák keretében mutatja be, különféle népfajok s elsősorban a felvidéki palócok, matyók stb. viseletét, életét és népszokásait. Az amatőrség s a háziipar terjesztése s a népiipari termékek értékesítésének elősegítése céljából a rendezőség széleskörű mozgalmat indít s az

ország és elsősorban a felvidék városaiban helyi bizottságokat szervez avégből, hogy azok vidékük amatőr-és háziipari tárgyait egybegyűjtve előzőleg, március hónapban kisebb tárlatokat rendezzenek s a legértékesebb darabokat később kollektív csoportban a miskolci kiállításon is bemutassák. Ékként országos lesz a kiállítás, mely a szakemberekből álló zsüri által odaítélendő megfelelő számú arany-, ezüst- és bronz-éremért s a dísz- és elismerő-oklevelekért, valamint a nagyobb összegű pénzzutalmakért folyik. A vezetőség dr. Bodor Antal igazgató szerkesztésében kéthetenként illusztrált értesítőt is ad ki, melyet minden kiállító és közreműködő díjtalanul kap állandóan. A kiállítási iroda (Miskolcon, Széchenyi-u. 35. sz. alatt) készséggel ad bárkinek bővebb felvilágosítást.

IPARMŰVÉSZETI OKTATÁS

AZ ÉPÍTÉSZETI NEVELÉS KÉRDÉSÉHEZ. Soha még valamely művészet művészi jellege és mivolta a közfelfogásban annyira háttérbe nem szorult, mint az utóbbi évtizedekben az építészet. Az architektúrát az utóbbi időben úgyszólván teljesen kikapcsolták a művészetek köréből s a művészetek legnagyobbikának csak a csontváza maradt meg, csak a technikai fogalom, amely a tiszta gyakorlatiasság mellett teljesen elhanyagolta az artistikus szempontokat. Az építészetről való vélekedés meghamisítását mi sem mutatja inkább, minthogy nemcsak a laikus felfogása hagyta ki a maga művészeti fogalomraktárából, hanem azok is, akik élethivatásszerűleg foglalkoztak vele. S ezek tulajdonképpen a főbűnösök. Azok, akik a műegyetemen, az építészet tanításánál egészen megfeledeztek a művészi szempontokról, okozták, hogy olyan kevés építőművész akad a modern építészek között s hogy a modern architektúra oly nehezen tudott erőre kapni. Éppen ezért a modern felfogás, amely az építészetet ismét a művészet magasságába helyezi, elsősorban az iskolára kell hogy rátegye a kezét s itt érvényesítse először azokat az ideákat, amelyeknek megvalósulását kívánatosnak tartja. Ez a törekvés a mai műegyetemi tanítás teljes reformját követeli. Ennek a reformnak az érdekében szólalt meg a „Kunstwelt“ hasábjain dr. Friedrich Seesselberg, a charlottenburgi műegyetem tanára s felszólalása teljesen fedi azt a véleményt, amelyet mi a magunk részéről a reformra vonatkozólag táplálunk s amelyet nálunk Magyarországon is teljes mértékben követendőnek tartunk. Seesselberg a maga véleményének velejét abban fejezi ki, hogy a műegyetemnek építőművészeket kell nevelnie, nem pedig építő-hivatalnokokat, mert a műegyetem építési szakosztálya egyenesen az építőművészet fejlesztésére van rendelve. Eppen ezért nem szabad hogy megelégedjen a technikai ismeretek közlésével,

hanem hallgatóit képesítene kellene arra, hogy korunk eszméinek és érzéseinek architektonikus kifejezést tudjanak adni. Az építés technikai ismeretét csak az alap, amelynek tökéletes elsajátítása minden hallgatónál magától értetődik, csak ezután kellene hogy következzen a művészetnek, mint olyannak tanítása s illetve a hallgató részéről a művészi képességekről való számotadás. Seesselberg szerint az építési szakosztály legelőkelőbb feladata az kellene hogy legyen, hogy a kor összes törekvéseit a maguk technikai, képzőművészeti, államtudományi, vallásos és szociális elágazásaival a hallgatók öntudatába hozza és lépésről-lépésre megmutassa a gyakorlatban, hogy milyen szoros összefüggésben van mindezekkel az építőművészet. A hallgatónak tehát bizonyosságot kellene tennie arról, hogy a konstruktív és művészettörténeti ismeretek mellett tisztában van mindennel, ami a kor uralkodó eszméire vonatkozik s hogy ezen a műveltségi magaslaton állva, mindezeket az építőművészet nyelvén átültetni képes. Éppen e célból követeli Seesselberg, hogy a tanárok megválasztásában nagyobb vigyázat és óvatosság következzen, hogy a műegyetemek maguk válasszathassák meg tanáraikat, akik közé minél több aktív művészt kíván felvételni. Seesselberg felszólalása különösen a porosz közmunkaügyi miniszter ismert konzervatív állásfoglalására való tekintettel érdekes, de azért elég megszívlelni való van benne a mi számunkra is. A mi műegyetemünkön is teljesen el van hanyagolva a művészi módon való építés és a belső architektúrának kérdése és ennek meg is van a maga káros következménye. Ha az itt említett elvek az építészek oktatásában érvényesülnének, akkor nem csúfítanák el az utcáinkat azok az épületek, amelyek csak arról tanuskodnak, hogy sok hiányos képzettségű építészünk van, ki sem a régi építészetet, sem a modern törekvéseket nem képes megérteni. Nem nekünk szóló dr. Friedrich Seesselberg, de mi is érthetünk belőle.

AZ ÖTVÖSSÉG TANÍTÁSÁNAK REFORMJA.

Az ötvösség a művészi iparnak az az ága, amely bennünket magyarokat elsősorban kell hogy érdekeljen, mert az ötvösiparnak Magyarországon olyan emlékezetes múltja van, amelyhez foghatót alig találunk az iparművészet területének egyéb részein. Múzeumaink, külföldi gyűjtemények és a szakirodalom elég bizonyosságot tesznek arról, hogy a magyar ötvösség vezető szerepet játszott a világ összes nemzetének hasonló irányú munkálkodásával szemben és a múlt megmaradt emlékeit teljesen meggyőzőnek arról, hogy azt a fényes pozíciót a magyar ötvösipar ki is érdemelte. Csodálatosan finom és nemes művészi formát mutatnak a hajdani magyar ötvösipar alkotásai, amelyek úgy a művészi mestervetés, mint a technikai kivitel szempontjából utólráhatatlan magaslaton állanak. Az ember azt hinné és úgy is volna természetes, hogy azok az előkelő hagyományok, amelyeket az ötvösség a magyar iparnak örökül hagyott, megtették a maguk nevelő hatását a jelenre vonatkozólag is s a magyar ötvösségek nem feledve a noblesse oblige elvét, a magyar ékszeripart megtartották azon a magaslaton, amelyre az a múltban emelkedett, s amelynek féltékeny és erős védelmezésére a magyar ékszeripart a múltja kötelezi.

S éppen azért csodálatos, de egyben elszomorító annak észrevéve, hogy a magyar ötvösség hajdani pompás virágai ma már teljesen elhervadtak s a múltból felénk világító sugarak immár csak az ötvösipar megfakult, megkopott külső képét teszik annál siralmasabbá. A magyar ötvösség tengődik s a nivó, amelyet a jelenben elfoglal, alig-alig több a semminél. Aranyműveseink úgyszólván alig vannak s azok, akik ezzel a névvel nevezik magukat, rendszeren csak ékszerkereskedők, akik a külföldi gyárak portékáját juttatják el a vevőközönséghez anélkül, hogy nekik maguknak a közvetítésnél egyéb szerep jutna. Gyáraink, amelyek a külföldiekkel versenyre kelhetnének, nincsenek s az a kevés produkció is, amivel a statisztika beszámol, a legegyszerűbb aranyárúk készítésére szorítkozik, de a finomabb arany- és ezüstművészségnek úgyszólván se híre, se hamva. Magyarország tehát ezen a téren elejtett egy olyan tradíciót, amely pedig fokozott munkára, elszánt buzgalomra kötelezte volna s melynek elejtése úgy anyagi, mint erkölcsi szempontból a legnagyobb mértékben károsította. Anyagi szempontból elvesztett egy bőséges jövedelmi forrást s ennek helyébe a nagymérvű külföldi behozatal lépett, amely évenként körülbelül 20 millió koronára rúg; de erkölcsi tekintetben a kár még nagyobb, mert a magyar művészi szellem hanyatlását jelzi egy oly területen, amelyen azelőtt ez a szellem uralkodó volt és kiváló eredményeket ért el.

A magyar ötvösségnek ez a szomorú helyzete bírta a Magyar Iparművészeti Társulatot arra, hogy hivatásának megfelelőleg akciót indítson a hanyatlott ékszeripar fellendítése érdekében s ennek az akciónak egy mozzanata volt az az anket, amelyen a magyar ékszeripar legképzettebb szakerei leadták véleményüket a hanyatlás okaira és az újabb megerősödés lehetőségére vonatkozólag. Az ez irányban újabb megtett lépések közül pedig különösen T a r j á n Oszkár ötvösség nevezetes, aki az ötvösség fellendítése tárgyában terjedelmes memorandumot készített. Ebben a memorandumban épp úgy, mint a régebbi hozzászólásokban is egy általános nézet domborodott ki határozott biztossággal s ez a nézet az, hogy a magyar ötvösipar jelenlegi silány helyzetének legfőbb oka a szakképzettség hiánya. A közös vámterület és a bankhittel szűkkeblősége mellett ez okozza leginkább, hogy a magyar ötvösipar nem tud lábrakapni, mert ha minden feltétel megvolna is, képzett munkások nélkül eredményes működést nem lehet kifejteni. Már pedig a magyar ötvösségek száma minimálisan csekély, az egész országban a külföldről hozott munkásokat is beleszámítva, nem éri el az ezret s különösen a finomabb ötvösségekre kellőleg kinevelt munkások úgyszólván alig kaphatók. Ez az oka annak, hogy az ötvösipar nem tud új erőre kapni s így annak, aki ezt az erőt újból beléje akarja önteni, elsősorban szakképzett, minden tekintetben megfelelő ötvösségek nevelésére kell törekednie.

Ez a nevelő feladat a dolog természeténél fogva az Iparművészeti Iskolára tartozik, amely ezt a feladatot idáig nem teljesíthette kellő eredménnyel. Az a módszer, amellyel az Iparművészeti Iskola ötvösségszakosztálya jelenleg működik, miként azt az említett memorandumban Tarján Oszkár meggyőzően kifejti, nem felel meg a modern elveknek és különösen nem

érheti el azt a célt, amely jóra való, a mesterségükhöz alaposan értő ötvösmunkások és mesterek tanításában csúcsosodik ki. Az Iparművészeti Iskola tanítási módszere ugyanis túlságosan akadémikus és nem a gyakorlati ipar érdekeit szolgálja. Megfelelkezik arról, hogy tulajdonképpeni feladata nem művészek, hanem szakképzett, művészi ízléssel bíró iparosok nevelése, nem piéce unique-k produkálása, hanem az ötvösség általános nivójának emelése lenne. Az iparművészet modern törekvései egészen szoros kapcsolatban vannak az iparral s végső céljuk az ipart és az iparművészetet teljesen egygyé tenni, magát a hétköznapi ipart annyira fejleszteni, hogy annak egész működése művészi princípiumok szerint fogják le és így a legkezdetlebbebb darabokon elkezdve az iparművészeti program végrehajtását a produkció csúcán fejlessze ki a legnevezetesebb, művészi szempontból legkitűnőbb műkődést. Ezt a célt azonban sohasem fogjuk elérni áltálta, ha művészcsemetéket nevelünk, akiknek legfőbb alkotása egyes darabok művészi előállításá, a cél eléréséhez sokkal közelebb visz egy erősen képzett, fejlett ízlésű, művelt iparososztály nevelése, amelynek a vérében vannak az iskolában látott és megtanult művészi elvek, s amely ezeket az elveket minden munkájában érvényesítve, végül is képes lesz olyan alkotásokra, amelyek az elszigetelt tervezésnek sohasem voltak módjában. Az Iparművészeti Iskola kötelessége, hogy egy személyben egyesítse az iparost és a művészt, a magyar ötvösség számára egy olyan gárdát neveljen, amely a gyakorlati életbe kilépve, alapos művészi képzettségével fel képes ezt ismét emelni a régi magaslatra.

Ez a kötelesség követeli az ötvösség tanításának reformját s egyszersmind megszabja az irányt is, amelyben a reform keresztülviendő. A reform tekintetében követendő szempontokat Tarján Oszkár igen helyesen és teljes igazsággal foglalta össze. Az ötvösség tanításának az akadémikus magaslatról le kell szállnia a gyakorlati életbe, hogy gyakorlati iparosokat nevelhessen. Éppen azért a tanítás módszere csakis a műhelyoktatás lehet. Az Iparművészeti Iskolán egy a műegyetenem létezőkhöz hasonló nagy műhely állítandó fel, amelyben a jelentkező növendékek az elemi tudnivalóktól egészen a legkomplikáltabb művészi feladatokig minden gyakorlati úton sajátítanak el — természetesen a kellő elméleti tudás hozzáadásával. A műhely munkaközben csakhamar napvilágra kerülne a növendékek tehetsége és intelligenciája s azután már eszerint lehetne megszabni további pályafutásukat. A kevésbbé tehetségesek, ha kellő kezűgyességgel bírnak, egy-egy technikának tökéletes elsajátítására szoritandók, hogy ilyenképpen megfelelő ügyes szakmunkásokká válhassanak. Azok előtt pedig, akik nagyobb tehetséget mutatnak, nyitva állának az iskola többi osztályai s minden alkalom megadatnék nekik ahhoz, hogy tervezőművészekké képezék ki magukat. Ilyenképpen az iskola kellő számban képezze ki úgy vezető, mint segéd s illetve technikai munkásokat s egy olyan emberanyagot szolgáltatna a magyar ötvösségnek, amely hivatása magaslátán áll. S ha majdan egy ilyen képzett, intelligens munkásanyag szegődik ismét a magyar ötvösipar szolgálatába, akkor ismét elérí azt a hajdani magaslátot, amelyre mostani alacsonyágában búsan tekintget vissza.

MÚZEÁLIS ÜGYEK

A GERHARDT-GYŰJTEMÉNY AUKCIÓJA BERLINBEN. November hó 7. és 10-ike közt zajlott le a Gerhardt-gyűjteménynek árverése Berlinben, mely a nagy aukciók hazájában is nagy érdeklődést keltett. Megjelent néhány nagyobb német múzeum képviselője, (a berlini iparművészeti, a darmstadti hercegi, a lipcsei iparművészeti múzeum), ezeken kívül néhány ismertebb német gyűjtő és számos régiségkereskedő vett részt az árverésen. Magyarországot az Iparművészeti Múzeum igazgatója Radács Jenő és Csányi Károly igazgatóór, Hatvany József báró, Dirsztay báró és Delmár Emil dr. képviselték. A gyűjtemény színe-java (52 db tárgy), hála a magyar kormány áldozatkészségének, az Iparművészeti Múzeum tulajdonába került. Ezek közül húsz darab meissení porcellánfigura, legszebb s legértékesebb köztük a majdnem negyven centiméter magas és Kaendler kezére valló „Juno a pávával“. Mind a mintázás tökéletességénél, mind kivételes nagyságánál fogva a porcellánkispasztika egyik legértékesebb darabja ez. Igen szépek Erős Ágost udvari bolondjait, a magyar származású Schindlert és a német Fröhlichet ábrázoló porcellánok, a Harlekin a mopszlíval, valamint az Erő allegorikus alakja, mely utóbbi a Brüll gróf cukrászdaberendezésének leltárában van megemlítve a XVIII. század első felében. Három igen szép állatfigurát vettek, tizenhat különféle edényt, csészét, tányért, kupát, kannát, köztük három gyönyörű Böttger-művet. Miniatur-festményekkel díszített öt darab remekművű porcellán-szelence is került a múzeum tulajdonába, az egyik, amely vérjaspishoz hasonló, aranybafoglalt kis remekmű, szintén Böttgert vallja mesterének. Külön megemlítést érdemel egy, a XVIII. századból származó, aranyból való remek utazókészlet. Hahn Sebestyén híres brassói ötvösmunkáiból egy nagy talpas csészét, egy zománccos kelyhet és egy aranyozott ezüst kupát vettek meg. Említett gyűjtőink is, — főleg Hatvany József báró — a porcellángyűjtemény kiválóbb darabjait váltották magukhoz.

Élénk versenyt keltett a pompás ezüst tárgyak és a remek szelencék csoportja is.

A porcellánok közt legdrágábban a 64. számú krinólin-csoport kelt el: ez csokolódzó szerelmes párt ábrázol, kalitkával; 14.800 márkáért Hatvany József báró vásárolta meg.

A miniatürök közt Isabay: Comtesse de Noailles-t ábrázoló képe (365. szám) 8100 márkáért, a szelencék közül a 489. számú, gyöngyökkel és Mertens zománcképevel ékesített arany szelence 11.800 márkáért kelt el. Ez utóbbit egy stockholmi kereskedő vásárolta meg.

Az iparművészeti tárgyak aukciója, melynek eredménye 694.800 koronára rugott, három napig tartott, negyedik napon a festmények kerültek sorra. A Szépművészeti Múzeum részéről Térey igazgató és Beer

Pályázatok konzervator, magyar gyűjtők közül csak Glück Frigyes vettek részt az árverésen.

Meg kell emlékeznünk arról a két kötetnyi, méltán díszműnek nevezhető katalógusról, mely a nagy lelkiismeretesség és a tudományos igényeket is mindenben kielégítő alapossgal ismertette a gyűjteményt. Az iparművészeti tárgyakat ismertető kötet előszavát Krüger, a Lepke-cég szakértője írta, megemlékezvén abban a „Magyar Iparművészet”-ről is, amely legelőször ismertette (1910. évf. 6. füzetében) Gerhardt-gyűjteményét. A pompás fénynyomatú képek méltóan egészítették ki a jeles szöveget. A képekkel foglalkozó második kötet előszavát dr. Térey Gábor a Szépművészeti Múzeumnak régi képosztályának jeles és külföldön is nagy tekintélynek örvendő igazgatója írta.

Az áldozat, melyet ez alkalommal a magyar nemzet hozott, bizonyára megtermi gyümölcsét.

Az Iparművészeti Múzeum az aukción vásárolt tárgyakat a többi újabb szerzeményekkel együtt még ez év folyamán külön kiállításon mutatja be a közönségnek.

71.

PÁLYÁZATOK.

CIMKE-PÁLYÁZATOT hirdetett az O. M. Iparművészeti Társulat közvetítésével a Dr. Bayer és Tsa szakolcai dobozárúgyár a képzőművészeti főiskola és az iparművészeti iskola volt és jelenlegi növendékei között. Mindössze 355 rajz pályázott a kitűzött 100 koronás díjra, melyet a bíráló bizottság P e p e r a Károly iparművészeti iskolai növendéknek ítélte oda. A pályázatot hirdető cég ezenkívül összesen 250 koronáért megvásárolta Töttösy Edith, Márkus Erzs, Izay Károly, Mánczos Zoltán képzőművészeti iskolai növendékeknek és Tábori Taupert, Somfai István, Schober Béla, Mottl Román, Somos István iparművészeti iskolai növendékek pályamunkáit.

PÁLYÁZAT SZENT SZOBROKRA. A Szent István Társulat egy Jézus sz. Szíve és egy Szűz Mária szoborra pályázatot hirdet abból a célból, hogy egyrészt a katolikus családoknak művészi kivitelű szobrok előnyös beszerzésére alkalmat nyújtson, másrészt, hogy így a katolikus művészeket tehetségük érvényesülésében segítse.

A pályázati feltételek a következők:

A legjobb és a kivitelle legalkalmasabbnak talált szobrok pályadíja: egy 500 (ötszáz) koronás pályadíj a legjobb Szent Szív szobor díjazására; s ugyancsak egy 500 koronás pályadíj a legjobb Szűz Mária szobor díjazására. — A pályadíj kiutalásával a Szent István Társulat a szobrok sokszorosítási jogát is megváltja. A pályadíj csak az esetben lesz kiadva, ha kivitelle elfogadható pályamunka találtatik.

A Szent István Társulat kiköti, hogy amennyiben a pályadíjat megnyert szobrokon kívül más alkalmas szobor is akadna még, azt vagy azokat megegyezés szerint a pályázóktól megvásárolhatja.

A pályadíjnyertes és sokszorosításra alkalmas szobrokat a Szent István Társulat különböző nagyságban óhajtja reprodukáltatni, kiköti azonban, hogy a pályadíjra csakis egyenlő — és pedig 60 cm. magasságú — szobrok pályázhatnak, miket pályázók vagy természetű színezésben kötelesek beadni, vagy a szobrokhoz színvázlatot mellékelni.

A pályázatra beküldött szobroknak minden részükben befejezetteknek s úgy a kerámiában, mint a formába öntött módon való sokszorosításra alkalmasnak kell lenniök.

A szobrok beadásának határideje 1912 március 15.

A szobrok — a szerző nevét rejtő jelígyes levéllel — az Iparművészeti Társulatnál nyújtandók be.

A bíráló bizottság tagjai a következők lesznek: a kultuszminisztérium egyházművészeti referense, két szobrászművész, az Iparművészeti Társulat, az Iparművészeti Iskola, a Szent István Társulat s a Könyves Kálmán műkiadó intézet igazgatóságának egy-egy tagja.

Hogy a pályázatban résztvevő művészeket munkájukban irányítsa, s a szobrok elkészítésében szem előtt tartandó egyházi szempontokból tájékoztat nyújtson: Fieber Henrik úr, egyházművészeti referens, kellő időben előre jelzett napon az Iparművészeti Társulatban ily irányban szemléltető előadást fog tartani.

Budapest, 1911 október 22.

A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
KÖNYVKIADÓHIVATALA ÉS KÖNYVKERESKEDÉSE
R.-T. IGAZGATÓSÁGA.

A MAGYAR ÉPÍTŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI RAJZOLÓK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK építőipari és építőművészeti szakosztályai október hó 18-án együttes ülést tartottak, amelyen megállapították a m. királyi kereskedelmi miniszter részéről engedélyezett 400 koronás utazási ösztöndíjpályázat programját. A budapesti Zsolnay-féle porcellán-fayence-gyár r.-t. szintén pályadíjat ajánlott fel az egyesületnek modern reneszánsz stílusban megrajzolandó s z e g é l y megtervezésére.

